

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för
pedagogik, didaktik och
utbildningsstudier,
Självständigt arbete II,
grundlärarprogrammet
15 hp

Drottning Kristina

En kvalitativ analys av läromedel för mellanstadiet

Andersson, Mikael
Lind, Gustav

Handledare: Germund Larsson
Examinator: Pia-Maria Ivarsson

Sammanfattning

Den här studien syftar till att undersöka på vilket sätt läromedlens beskrivning samt framställning av historia påverkar individers historiemedvetande. Det här har gjorts genom att analysera sex läromedel i historia med inriktning på mellanstadiets årskurser 4-6, utifrån en innehållsanalys. Den teoretiska utgångspunkten för studien är historiemedvetande, och i det här fallet hur det formas utifrån hur en person beskrivs i läromedel. Kvinnor är underrepresenterade i läromedel (Nielsen 2014, s. 7), men studien har inte utgångspunkt i ett genusperspektiv eller hur kvinnor framställs genom historien, utan underrepresentationen är en motivering till valet av analysobjekt. Därför kommer studien att inrikta sig på den kvinnliga regenten drottning Kristina. Studien bidrar därmed till den historiedidaktiska forskningen genom att påvisa att historiemedvetandet hos individer påverkas av hur en person beskrivs i läromedel.

Vi har avgränsat studien till att enbart behandla utvalda historiska händelser i drottning Kristinas liv, för att bland annat kunna bedriva en jämförbar analys enligt vår metod. Hon levde även under en intressant period i Sveriges historia då Sverige var en stormakt och hade många blickar vända mot sig, samt att hon skulle leva upp till sina förfäders prestationer då exempelvis hennes farfars far var Gustav Vasa som införde protestantismen i Sverige.

Det framkommer att det finns många likheter, men även en hel del skillnader mellan läromedlen. Skillnaderna ligger både i vilka historiska händelser som nämns, vilket utrymme de får och på vilket sätt författarna har valt att beskriva händelserna. De specifika ordvalen får en stor betydelse då de kan vara avgörande för läsarens tolkning av texterna vilket i sin tur påverkar historiemedvetandet. Många av författarna har även ett målade textspråk vilket fångar läsaren, men på vissa ställen sker detta på bekostnad av konkreta fakta samt att konsekvensen blir att faktan inte överensstämmer mellan läromedlen.

Nyckelord: Analys, läromedel, historia, historiemedvetenhet, drottning Kristina

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning.....	3
2. Tidigare forskning och teoretisk utgångspunkt	5
2.1. Tidigare forskning.....	5
2.1.1. Historieämnet och historiedidaktik.....	5
2.1.2. Läromedel	8
2.2. Teoretisk utgångspunkt.....	9
2.2.1. Historiemedvetande	9
3. Syfte och frågeställningar.....	11
3.1. Frågeställningar	11
4. Metod	12
4.1. Material.....	13
4.2. Urval och källkritik	14
4.3. Arbetsfördelning.....	15
5. Analys och resultat.....	16
5.1. Analys av drottning Kristinas ålder vid hennes fars död.....	16
5.2. Analys av drottning Kristinas giftermål.....	17
5.3. Analys av drottning Kristinas kröning.....	20
5.4. Analys av drottning Kristinas abdikering och konvertering	24
6. Diskussion.....	31
6.1. Diskussion kring drottning Kristinas ålder vid hennes fars död.....	31
6.2. Diskussion kring drottning Kristinas giftermål.....	32
6.3. Diskussion kring drottning Kristinas kröning	33
6.4. Diskussion kring drottning Kristinas abdikering och konvertering	35
7. Slutsats	38
Referenslista	40

1. Inledning

I den här studien kommer en analys av läromedel bedrivs angående hur drottning Kristina presenteras och beskrivs i utvalda läromedel för historia som inriktar sig mot mellanstadiets årskurser 4-6. Syftet är att undersöka på vilket sätt läromedlens beskrivning samt framställning av historia påverkar individens historiemedvetande, vilket är den teoretiska utgångspunkten för studien.

Historia kan definieras som en grundpelare av det mänskliga livet då historia hjälper oss att förstå och förklara det förflutna (Karlsson & Zander, 2009, s. 25). Det är därför intressant att analysera hur drottning Kristina framställs i läromedel och därmed diskutera kring vilken bild läsaren kan få beroende på hur hon framställs, det vill säga hur historiemedvetandet påverkas. Det var inte alltid lätt att leva som en kvinna under perioden, särskilt inte som en kvinnlig regent, då många önskade att en prins skulle ha fötts (Andersson & Ivansson, 2008, s. 122) och efterträda drottning Kristinas far, Gustav II Adolf. I relation till läromedlens beskrivning av hennes far Gustav II Adolf, som beskrivs med termer som "Lejonet från Norden" (Körner & Lindberg, 2012, s. 153), "...den protestantiska hjälten från trettioåriga kriget." (Hildingson, 2007, s. 27) samt den person som "...gjort Sverige till en stormakt och offrat sitt liv för den lutherska tron." (Andersson & Ivansson, 2008, s. 113) så beskrivs drottning Kristina ofta som "slösaktig", vilket även hennes mor beskrivs som i Stormaktstiden, Lärbok (Lindström & Wahlbom, 2008, s. 67).

I många av läromedlen som undersökts för den här studien så förmedlas en bild av att drottning Kristinas liv består av många motgångar som började redan vid hennes födsel. Enligt Levande historia 6 (Hildingson, 2007, s. 24) hade hennes föräldrar önskat sig en pojke, en prins som senare kunde ta över tronen. Barnmorskorna hade enligt Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlbom, 2007, s. 28) utbrustit att äntligen hade en pojke fötts som senare kunde ta över tronen men när drottning Kristina hade burits fram till kungen så kunde han se att det var en flicka. Många var besvikna, men kungen bestämde sig för att göra det bästa av situationen och uppfostra Kristina som om hon hade varit en pojke, enligt Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008, s. 122). Det kan även tolkas som en dolk i ryggen på det svenska folket när drottning Kristina

konverterade till katolicismen. Det kan liknas vid ett religiöst förräderi för det svenska folket med tanke på att Gustav Vasa var den som införde protestantismen, tre generationer tidigare. Vidare, i sina memoarer ursäktar drottning Kristina sig för sin släkt och för sin farfars far, Gustav Vasa, på grund av att de var protestanter men samtidigt så medger drottning Kristina även att hon är stolt över sin släkt (ibid, s. 122).

2. Tidigare forskning och teoretisk utgångspunkt

I det här avsnittet tas tidigare forskning upp och den teoretiska utgångspunkten som vi har använt oss av i den här studien.

2.1. Tidigare forskning

2.1.1. Historieämnet och historiedidaktik

Historia kan vara ett ämne och används då som ett didaktiskt verktyg, men det kan även studeras utifrån termen historia. Termen historia är en kombination av två innebörder, både det förflutna självt och diverse bearbetningar inom vetenskapen och pedagogiken för att förstå och förklara det förflutna och därför kan historia definieras som en grundpelare av det mänskliga livet (Karlsson & Zander, 2009, s. 25). Däremot kan historia som ett ämne hjälpa oss att förstå oss själva som människor, vårt samhälle och våra relationer till andra länder. Historia hjälper oss inte att bara se vårt förflutna inom varje individs släkt och varje lands nationalitet utan även större händelser som skapat den värld vi lever i idag. Med hjälp av historia har vårt samhälle idag ett redskap som kan förklara och beskriva dåtiden, ett redskap som hjälper samhällen att skapa en bättre framtid genom att ta lärdom och utnyttja kunskapen utifrån varierade händelser som haft stor påverkan i vårt förflutna (ibid, s. 25). Första & andra världskriget, Romerska riket, det bysantinska riket, Djingis Khan, Hannibal, Christofer Columbus, Wright brothers, Xiadynastin med fler, är bara några få personer, riket och händelser som lagt djupa spår i vår historia. Men det förkommer även daglig användning av historia, till exempel undervisning av egyptisk matematik, och grekisk filosofi men även andra uppfinningar som bygger vidare på en annan historisk upptäckt. Hur hade världen sett ut om Alfred Nobel inte uppfunnit dynamiten? Hur hade världen sett ut om Adolf Hitler stått på den segrande sidan och hur hade världens länders politiska relationer till varandra sett ut ifall historien ändrades så att specifika händelser fick ett annat slut.

Ämnet historia återberättar inte bara situationer och händelser som har haft en påverkan i vår framväxt som samhälle. I situationerna och händelserna har det varit aktiva människor som, genom sin delaktighet och sitt agerande varit med och påverkat. I historien om upptäckten av Amerika figurerar Christoffer Columbus som en tydlig

karaktär och har en viktig del i upptäckten. För att förstå historien om upptäckten av Amerika behöver man förstå *varför* Christoffer Columbus åkte över Atlanten, man behöver ha kunskap om hur det var i Spanien på den tiden, vilka personer styrde och vad tyckte och tänkte man på den tiden. Genom den här kunskapen byggs ett historiemedvetande, vilket är ett begrepp vi kommer att ta upp i avsnitt 2.2.1 *Historiemedvetande*.

I skolan förmedlas historia via en lärare vilket betyder att det främsta verktyget läraren har är didaktik och pedagogik när det kommer till förmedling av kunskap. Karlegård beskriver ordet "historiedidaktik" som "vetenskapliga studier av människors möte med historien" (1983, s. 44). De vetenskapliga studier som finns behandlar till exempel mötet mellan elever och historien men även fördelningen över genus och hur författarna bestämt sig för att beskriva historiska personer. Det många troligtvis reagerar på är *vilka* som representeras i historieböcker. Om historieböcker studeras utifrån vilka som representeras framkommer den sneda könsfördelningen. Genusrepresentationen i läromedel inom historia för gymnasiet och grundskolan har studerats av Lena Almqvist Nielsen. I sin forskning påvisar Almqvist Nielsen ett tydligt mönster visade sig med en representation av 235 män och 14 kvinnor i läromedel för gymnasiet samt 150 män i relation till sex kvinnor för grundskolan. Relevant här är även att enbart drottning Kristina var representerad från Sverige. Historiskt sett kan det nog vara svårt att motivera att kvinnor *inte* har åstadkommit precis lika mycket som män men ändå finns det i historieböcker en tydlig majoritet av manliga representanter (Nielsen, 2014, s. 7). Något som även var tydligt är att männen stod som separata personer medan kvinnorna oftast nämndes i relation till sina män, det vill säga att uppmärksamheten ligger inte helt på vad kvinnorna själva har åstadkommit (ibid, s. 7).

Något som kan ifrågasättas och problematiseras är varför kvinnor inte är mer representerade i läromedel i historia. Exempelvis tidsepoken som ofta kallas för den Karolinska tiden efter dess tre kungar vid namn Karl, skulle lika gärna kunnat ha kallats för drottning Hedvig Eleonoras tid, menar SVT i sitt TV-program Historieätarna (2016). Drottning Hedvig Eleonora var Karl X:s fru, Karl XI:s mor och Karl XII:s farmor (Hedvig Eleonora, Nationalencyklopedin). Hon existerade vid sidan om den som satt på tronen och det kan därför antas att hon hade ett relativt stort inflytande under tidsperioden. Det

skulle kunna sägas att hon hade en informell makt, medan den formella makten låg hos regenten, och att det är därför hon inte är mer representerad. Det kan därför antas att den historia som skrivs fram är den historia som beskriver den formella makten och att där är kvinnorna underrepresenterade eftersom Sverige inte har haft många kvinnliga regenter. Alltså, tidsepoken är uppkallad efter den formella makten som hölls av männen, men på grund av drottning Hedvig Eleonoras informella makt och inflytande kan det även vara berättigat att uppkalla tidsepoken efter henne.

Vidare, Nielsen tar upp utvecklingen av innehållet i läromedel i historia och att det inte finns en särskilt stor förändring i beskrivningar av händelser och utformning. Läromedel har genom historien inte förändrats nämnvärt även om den riktade målgruppen har gjort det (Nielsen 2014, s. 5-6). En teori till att det har blivit en så kallad konservativ effekt inom utvecklingen av läromedel i historia är att många läromedel trycks och säljs av kommersiella företag som ger ut läromedel med ett vinstsyfte. För att en skola ska köpa in ett läromedel krävs att böckerna är utformade på ett visst sätt och därför kan det här bidragit till att stärka den konservativa lärobokstraditionen (ibid, s. 5-6). Det kan därmed sägas att läromedel i historia i dagens svenska skolor är utformade på samma sätt som för dem födda på 50-talet och senare. Det här kan även betyda att det rådande genusperspektiv och utformning av läromedel i historia som skapades för flera decennier sedan fortfarande lever kvar, vilket resulterar i att i dagens samhälle lever kutymen om att mannen är i centrum kvar inom även historieämnet. Ett bevis på det är, som Nielsen tar upp, att det i läromedel för historia i mellanstadiet enbart tar upp och beskriver sex stycken kvinnor i relation till motsvarande 150 män. Eftersom att drottning Kristina är den enda svenska kvinnliga representant som beskrivs och diskuteras i läromedel för historia inom mellanstadiet, kommer den här studien att rikta in sig på hur drottning Kristina presenteras och framställs i utvalda situationer.

Läromedlen i historia i de svenska skolorna verkar inte enbart vara föråldrade utan Karlsson & Zander (2009, s. 26) menar att undervisningen i historia prioriteras bort. Konsekvensen av det kan bli att lärare har svårt att motivera varför elever ska lära sig om det förflutna, när det kan verka mer intressant att leva i nuet och skapa sin framtid som samhällsmedborgare (ibid, 27). Det kan särskilt vara svårt att motivera flickor med tanke på den rådande genusfördelningen i läromedlen i historia som nämndes ovan. Även om

det är ett intressant ämne att diskutera hur drottning Kristina framställs i relation till personer av det motsatta könet så har studien inte utgångspunkt i ett genusperspektiv eller hur kvinnor framställs genom historien, utan underrepresentationen är en motivering till valet av analysobjekt. Den sneda genusfördelningen i läromedel i historia har alltså varit en faktor i valet av vem vår analys ska grunda sig på. Det teoretiska perspektivet som ligger till grund för uppsatsens syfte är historiemedvetande, vilket beskrivs i avsnitt 2.2.1. *Historiemedvetande*.

2.1.2. Läromedel

Användningen av läroböcker har länge haft en viktig funktion i klassrummet och bedöms av forskare till att ha större vikt än till exempel skolans läroplaner (Långström, 1997, sid 17). Ammert beskriver att läroböckerna styr undervisningen och har en central position, inte bara i allmänhet utan även främst inom historieämnet (Ammert i Karlsson, 2004, sid 274). Utöver att läroböcker har en central och styrande roll inom undervisningen så medför även läroböcker ett stöd åt både lärare och elev. I dagsläget används dock inte termen "lärobok", termen ändrades 1975 till "läromedel" vilket enligt SFS (1975:216) betyder "sådant material som förmedlar innehållet i läroplan". I den här studien kommer vi genomgående att använda oss av termen läromedel.

Forskning kring läromedel har ofta fokus på rubriker, texter, bilder och hur stor plats tidsperioder och olika perspektiv får. På senare tid har ett ökat fokus legat på innehållet. Läromedel har dels som syfte att förse elever med kunskaper om att kunna tolka, förstå och få en övergripande syn på historia både i ett kort och långt perspektiv. Det kan därför sägas att läromedel har en stor del i socialisationsprocessen som skapas inom historia där individer får kunskaper om dåtid, nutid och framtid (Karlsson & Zander, 2009, s. 295). Läromedel är ett resultat, en slutprodukt, av en lång process med politiska, pedagogiska, vetenskapliga och andra krav samt intressen som påverkar läromedel som i sin tur påverkar mottagarna, det vill säga läsarna.

Som tidigare nämnts har historieämnet fått mindre utrymme i skolan och en intressant fråga är om läromedlens utformning är en verkan av, eller om de är orsaken till, ämnets minskade utrymme. Oavsett så är läromedlens syfte oförändrat, det vill säga att förmedla ett innehåll och ett perspektiv till skolornas elever. Det är därför viktigt att forskning

bedrivs kring läromedel, särskilt då läromedlen i historia för grundskolan huvudsakligen inte skrivs av historiker till professionen utan av läromedelsförfattare (ibid. 296).

2.2. Teoretisk utgångspunkt

2.2.1. Historiemedvetande

Historiedidaktik är en orienteringsprocess och historiemedvetande är ett begrepp som har befästs inom den tyska och nordiska historiedidaktiken och används mellan skola och samhälle. Historiemedvetande är utgångspunkten för definitionen av historiedidaktik. Begreppet uppkom år 1979 av tysken Karl-Ernst Jeismann och innebär samspelet mellan tolkningen av dåtiden, förståelsen av nutiden och perspektivet på framtiden. Begreppet historiemedvetande har även varit av stor vikt vid skapandet av läroplaner i historia i utbildningssystem i Sverige samt i stora delar av Europa (ibid. s. 47).

Eftersom vår studie syftar till att undersöka läromedlens beskrivning av historia så faller det naturligt att även undersöka på vilket sätt läromedlens beskrivning samt framställning av historia påverkar individers uppfattning av historiska händelser. Begreppet historiemedvetande kan användas för att beskriva individers uppfattning av historia, vilket är motiveringen till att ha begreppet som teoretisk utgångspunkt i vårt arbete. När elever tar del av ett läromedel så formas deras historiemedvetande därefter. Genom att undersöka olika läromedel kan man därmed belysa på vilket sätt elevers historiemedvetenhet kommer att formas, beroende på om läromedlet i fråga beskriver en händelse på ett sätt i relation till ett annat läromedel.

Varje individ har ett historiemedvetande, vilket innebär att varje individ kan reflektera över och integrera historia i sin identitet och i sina handlingar. Det här sker sällan medvetet, utan existerar ändå och är nödvändigt för vår existens som individer och samhällsmedborgare. Historiemedvetandet är likt vårt språk, det används ofta omedvetet utan att vi har full förståelse för de bakomliggande mekanismerna, och består därför av stora delar tyst kunskap (ibid. s. 48). Det kan därför sägas att undervisning i historia är viktigt för att varje individ ska få ett historiemedvetande för att kunna förstå och reflektera över dåtid, nutid och framtid. Det ställer även krav på läromedel i historia

eftersom nutiden påverkas av dåtiden och bygger upp till en framtid som är färgad av dåtid och nutid (ibid. s. 50).

Enligt Karlsson & Zander (2009, s. 55) är en individs historiemedvetande inte gjutet i sten, utan kan förändras och skrivas om beroende på yttre påverkan. Varje individ kan även ha olika historiemedvetande, då ens reflektioner över dåtid, nutid och framtid skiljer sig åt. Det kan alltså finnas lika många historiemedvetande som det finns individer. Utvecklingen av ett sådant medvetande påverkas i hög grad av det samhälle och historiekultur individen i fråga lever i (ibid, s. 56).

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka på vilket sätt läromedlens beskrivning samt framställning av historia påverkar individers historiemedvetande. Det här görs genom att analysera sex läromedel i historia med inriktning på mellanstadiets årskurser 4-6, utifrån en innehållsanalys. För att avgränsa oss har vi valt att enbart fokusera på ett specifikt antal historiska händelser som beskriver drottning Kristinas liv. Ett kriterium har varit att historieböckerna i viss mån tar upp och beskriver historien kring drottning Kristina samt är utgivna av väletablerade förlag. Analysen kommer att ligga till grund för vår diskussion.

3.1. Frågeställningar

Utifrån syftet har vi formulerat följande frågeställningar:

- Hur framställs drottning Kristina i de utvalda läromedlen i avseende på utvalda historiska händelser?
- Hur skiljer sig den bild läsaren får av drottning Kristina mellan de utvalda läromedlen?

4. Metod

I det här avsnittet följer bland annat motivering av metodval, urval och avgränsningar.

Den metod vi har valt att använda vid analysen är kvalitativ, då vi analyserar ett begränsat antal läromedel utifrån förbestämda grunder. För att analysen inte ska uppfattas som godtycklig har vi valt att fokusera på ett fåtal historiska händelser kring drottning Kristina. Vi analyserar alltså materialet systematiskt och letar efter mönster för att komma fram till ett resultat. Fejes & Thornberg (2015, s. 34-35) skriver att utmaningen med kvalitativ analys är just det, att utifrån en mängd data kunna skapa mening, därför är det viktigt att kunna välja bort det som för analysen är oviktigt och fokusera på de mönster som finns mellan olika material.

Den metod vi kommer att använda oss av i vår studie är en innehållsanalys. En innehållsanalys lämpar sig för analys av texter för ett specifikt forskningssyfte av ett mindre material eftersom analysen görs manuellt och inte av en dator (Bergström & Boréus, 2012, s. 87). Vid en sådan metod är det viktigt att materialet avgränsas (ibid, s. 54), vilket är något som vi har varit noga med och kommer att presentera i detalj under avsnittet *4.2 Urval och Källkritik*. Urvalet av material behöver enligt Bergström & Boréus (2012, s. 54) inte motiveras ytterligare än att det ska vara relevant för studiens syfte.

Det är viktigt att skapa ett analysinstrument för att kunna analysera materialet, till exempel ett kodschema. Ett analysinstrument för innehållsanalys skapas inte enbart för att analysen ska bli tydlig och jämförbar, utan för att då bestäms vad i innehållet som ska tas ställning till och vad som ska räknas in i analysen. Ett kodschema består av kodningsenheter, som exempelvis vissa ord, teman, argument eller annat som kan urskiljas i texter (ibid, s. 55). När ett sådant har skapats är det positivt att läsa igenom materialet igen för att bekanta sig med kodschemat för att sedan justera och utveckla det ytterligare, exempelvis ta bort eller lägga till kodenheter. När detta har gjorts kan en pilotstudie genomföras av en liten del av materialet för att kunna testa sitt analysinstrument ytterligare (ibid, s. 56). På grund av studiens omfattning har vi inte genomfört en pilotstudie.

Vi har valt att analysera följande kodenheter som olika teman som förekommer i materialet, två större teman och två mindre. De två större teman är drottning Kristinas kröning och abdikering samt konvertering. De två mindre teman är drottning Kristinas ålder vid hennes fars död och drottning Kristinas giftermål. Följande kodenheter bildar vårt kodschema och är studiens analysinstrument. De kodenheterna, teman, kommer att analyseras i materialet och jämföras med varandra för att sedan kunna diskutera kring dess likheter samt olikheter. Det är viktigt att använda kodschemat konsekvent och målet är att finna mönster mellan det material som analyseras. Om mönstren i materialet inte analyseras konsekvent och på samma sätt samt utifrån samma grunder, så kommer analysen att bli felaktig (ibid. s. 56-57). Eftersom vi är två författare till den här studien så har vi valt att dela upp analysen för att inte drabbas av de nämnda konsekvenserna. Hur vi har delat upp analysen presenteras i detalj under avsnittet *4.3 Avgränsningar*.

Det finns andra metoder att använda sig av vid analys av texter, som exempelvis metoden narrativanalys. Metoden skulle kunna vara lämplig för vår studie då en definition av ett narrativ är att händelser ska organiseras till en handling (ibid, s. 229). Vi kommer dock inte att använda oss utav en narrativanalys i den här studien då metoden är relativt abstrakt, riktad till påhittade berättelser där plats, deltagare, upplösning och berättarens förhållningssätt studeras (ibid, s. 229), vilket inte korrelerar med studiens syfte.

4.1. Material

Nedan presenteras en översikt av de läromedel som analyseras i studien. Listan är sorterad i bokstavsordning utifrån författare. I böckerna har vi undersökt de avsnitt som tar upp historien kring drottning Kristina, vilket har varierat mellan två till sex sidor i vardera läromedel. Vi har avgränsat oss genom att enbart analysera de avsnitt i läromedlen som handlar om drottning Kristina. Dock kommer vi att enbart att analysera det som säger något konkret om henne utifrån våra frågeställningar, och utelämna de gånger som hon nämns i förbigående.

Titel	Författare	Förlag	Utgivningsår
Boken om Historia 2	Andersson, Stina & Ivansson, Elisabeth	Liber	2008
Stormaktstiden, Sveriges rike växer.	Blom, Tomas	Natur & Kultur	2008
Levande Historia 6, Elevbok.	Hildinson, Kaj	Natur & Kultur	2007
Puls Historia, Grundbok.	Körner, Göran & Lindberg, Per	Natur & Kultur	2012
Stormaktstiden, Basbok.	Lindström, Jonathan & Wahlblom, Elisabeth	Bonnier Utbildning	2007
Stormaktstiden, Lärarbok	Lindström, Jonathan & Wahlblom, Elisabeth	Bonner Utbildning	2008

Viktigt att notera är att Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlbom, 2007) och Stormaktstiden, Lärarbok (Lindström & Wahlbom, 2008) är från samma bokserie samt förlag där Stormaktstiden, lärarboken syftar till att läraren ska använda och vara inläst på innan ett visst moment går igenom för eleverna. Eleverna har endast tillgång till den andra boken ämnad för elever där faktan är avskalad jämfört med den för lärare. Det kan alltså sägas att Stormaktstiden, Lärarbok (Lindström & Wahlbom, 2008) är ämnad för katederundervisning eftersom den är upplagd på ett visst sätt och innehåller väsentliga fakta som eleverna annars går miste om. Anledningen till att Lärarboken är en del av analysmaterialet är eftersom den och Basboken är menade att komplettera varandra då Basboken har uppgifter som baseras på att få information från Lärarboken, vilket gör den till ett relevant analysobjekt.

4.2. Urval och källkritik

Med tanke på studiens omfattning har vi valt att avgränsa oss till att analysera sex läromedel som är kategoriserade som läromedel för historia i mellanstadiet årskurs 4-6, samt varit utgivna av väletablerade förlag. Samtliga läromedel tar upp historien kring drottning Kristina i viss mån och fyra av dem är utgivna då Lpo 94 var gällande läroplan och en är utgiven då Lgr 11 var gällande läroplan. Vi har alltså i vårt urval försökt att samla läromedlen under en viss tidsperiod på 2000-talet, mellan år 2007 till år 2008, där

samtliga läromedel är utgivna förutom läromedlet Puls Historia, Grundbok som är utgiven år 2012.

Vi har valt att inte gå in på skillnader och likheter mellan läroplanerna Lpo 94 och Lgr 11, eftersom intresset för studien inte ligger i att diskutera de olika läroplanerna utan fokus på beskrivningen av de historiska händelserna.

Urvalet för studien har skett genom att undersöka läromedel i historia som tar upp och beskriver drottning Kristina, samt varit utgivna av väletablerade förlag. Här definieras "väletablerade förlag" som förlag med flera utgivna läromedel inom kategorin historia och som har gett ut läromedel under en lång tid. Genom att använda oss utav läromedel i historia som är utgivna av väletablerade förlag menar vi att de är säkra källor att använda för analys. Vi menar även att det är sannolikt att böckerna är aktuella läromedel som används vid historieundervisning i dagens svenska skolor eftersom de är relativt nyutgivna samt utgivna av väletablerade förlag.

4.3. Arbetsfördelning

Den här studien är skriven av två författare, Mikael Andersson och Gustav Lind. Vid genomförandet av den här studien har valet fallit på att arbeta tillsammans men även att dela upp arbetet under vissa avsnitt. Upplägget har varit att gemensamt skriva och redigera alla stycken, med undantag för avsnitt 5. *Analys och resultat*. Analysen har delats upp i fyra olika delar, där två av delarna skrivs självständigt av en primär författare, men den primära författaren kommer fortfarande att ha stöd av den sekundära författaren då en granskning och redigering av den skrivna texten kan förekomma. Det här har vi gjort för att dels visa på ett självständigt arbete av vardera författare och dels för, som vi nämnde i avsnitt 3. *Metod*, att mönstren i materialet ska analyseras på samma sätt, utifrån samma grunder för att analysen ska bli korrekt. Analysen i avsnitt 5.3. *Analys av drottning Kristinas kröning* ska ses som ett självständigt arbete av författare Mikael Andersson och analysen i avsnitt 5.4. *Analys av drottning Kristinas abdikering och konvertering* ska ses som ett självständigt arbete av författare Gustav Lind, dock har som nämnt ovan ett visst samarbete skett även där. De resterande analyserna under avsnitt 5.1 *Analys av drottning Kristinas ålder vid hennes fars död* och avsnitt 5.2 *Analys av drottning Kristinas giftermål* är gjorda av båda författarna.

5. Analys och resultat

I det här avsnittet kommer en kvalitativ innehållsanalys att bedrivas utifrån syftet att undersöka på vilket sätt läromedlens beskrivning samt framställning av historia påverkar individers historiemedvetande. Läromedlen som kommer att analyseras finns listade i avsnittet 4.1. *Material*, och kommer att benämnas som Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008), Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008), Levande historia 6 (Hildingson, 2007), Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012), Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlbom, 2007) samt Stormaktstiden, Lärarbok (Lindström & Wahlbom, 2008).

Avsnittet är uppdelat i underrubriker, dels för att det ska vara tydligt vilken historisk händelse i drottning Kristinas liv som analyseras och dels för att kunna urskilja vem av författarna till studien som har gjort vilken analys. Avsnittet är även strukturerat efter de historiska händelsernas inträffande. De två större historiska händelserna som kommer att analyseras är när drottning Kristina kröns till regent, hennes abdikering samt konvertering. De två mindre historiska händelserna som kommer att analyseras är drottning Kristinas ålder vid hennes fars död och drottning Kristinas giftermål. De nämnda händelserna bildar våra kodenheter som är teman i vårt kodningsschema, vilket utgör vårt analysinstrument. Dessa kommer att analyseras i materialet och jämföras med varandra för att kunna analysera kring dess likheter samt olikheter.

Resultatet syftar till att hjälpa oss att besvara våra två frågeställningar; Hur framställs drottning Kristina i de utvalda läromedlen i avseende på utvalda historiska händelser? samt; Hur skiljer sig den bild läsaren får av drottning Kristina mellan de utvalda läromedlen?

5.1. Analys av drottning Kristinas ålder vid hennes fars död

Den här analysen utgör det första av våra två mindre teman enligt vårt analysinstrument i den valda metoden. Samtliga läromedel nämner drottning Kristina i samband med Gustav II Adolf, exempelvis hur gammal hon var när hennes far stupade i Lützen. Följande analys ger ingen bild om hur drottning Kristinas personlighet beskrivs, men visar på hur läromedlen framställer fakta. Analysen är ändå intressant på grund av att fakten skiljer

sig åt angående en sådan trivial punkt, hennes ålder, och därför har vi valt att lyfta fram den här aspekten. Exempelvis i två av läromedlen, Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008, s. 113) och i Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlbom, 2007, s. 28), skriver författarna att Kristina var fem år gammal när hennes far stupade i Lützen. I tre av läromedlen, Levande historia 6 (Hildingsson, 2007, s. 24), i Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008, s. 32) och i Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012, s. 150), så är Kristina sex år vid tidpunkten för hennes fars död. I Stormaktstiden, Lärarbok (Lindström & Wahlbom, 2008, s. 67) nämns inte specifik ålder vid tidpunkten av hennes fars död, hon beskrivs istället som några år gammal. Sammanfattningsvis, i majoriteten av böckerna uppges hennes ålder ha varit sex år medan i två av böckerna uppges hon ha varit fem år. Viktigt att notera är att det inte är en tolkningsfråga vilken ålder Kristina hade vid hennes fars död, utan hennes ålder står utskriven i texten. Det finns det vill säga inget tolkningsutrymme och det anmärkningsvärda i det här fallet är att uppgifterna ändå skiljer sig åt mellan läromedlen.

Vi beslutade att även undersöka vad en annan källa, utöver läromedlen, beskriver om händelsen. Enligt Nationalencyklopedin föddes Drottning Kristina den åttonde december år 1626 (Kristina, Nationalencyklopedin) och Gustav II Adolf dog den sjätte november år 1632 (Gustav II Adolf, Nationalencyklopedin). Med enkel huvudräkning innebär det att drottning Kristina var fem år vid hennes fars död, men skulle fylla sex år ungefär en månad senare.

5.2. Analys av drottning Kristinas giftermål

Läromedlen tar på ett eller ett annat sätt upp Kristina och hennes omdiskuterade giftermål, som enligt många aldrig blev av. Flera av läromedlen tar i samband med hennes uteblivna giftermål även upp hennes kusin Karl, som hon enligt vissa av läromedlen skulle ha gift sig med. Det här utgör det andra av våra två mindre teman enligt vårt analysinstrument i den valda metoden.

I Stormaktstiden, Sveriges rike växer står det att Kristina inte ville gifta sig eftersom det på den tiden innebar att mannen skulle styra över henne och att ”Därför lovade hon sin kusin Karl att han skulle få ta över tronen efter henne bara hon slapp gifta sig.” (Blom, 2008, s. 32). Det fanns alltså enligt läromedlet en överenskommelse mellan åtminstone

Kristina och sin kusin Karl att han skulle ta över tronen i utbyte mot att hon inte behövde gifta sig. Genom att använda uttrycket *slapp gifta sig*, specifikt ordet *slapp*, så får läsaren en känsla av att någon/några möjligen kan ha tvingat eller åtminstone helst sett att Kristina gifte sig. Det specificeras dock inte vem hon skulle behöva gifta sig med, men det kan tolkas som att hon skulle få slippa gifta sig med sin kusin Karl.

I Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012, s. 153) står det att ”...Kristina tackar Gud för att hon sluppit gifta sig och bli beroende av en man. På den tiden måste alla gifta kvinnor lyda sina män - alltid.” Genom användandet av ordet *sluppit* får läsaren en känsla av att någon/några möjligen kan ha tvingat eller åtminstone helst sett att Kristina gifte sig. I nästa mening, genom att ha ett bindestreck följt av ordet *alltid* gör att det finns en extra betoning på att kvinnor *alltid* var tvungna att lyda sina män, den de gifter sig med. Här används enbart begreppet *en man* och det går därför inte att tolka över huvud taget vem som hon skulle ha gift sig med.

Det finns alltså likheter mellan de två läromedlen ovan, båda uttrycker att drottning Kristina *slapp* eller *sluppit* gifta sig. De betonar också att *på den tiden* så var det mannen som bestämde i förhållandet. Skillnaderna är att i Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012, s. 153) så menar de att hon tackar Gud, det vill säga vänder sig till religiösa makter för att uttrycka tacksamhet, något som inte tas upp i Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008). Dock så tar det sistnämnda läromedlet upp att hon lovade sin kusin Karl att tronen en dag skulle bli hans om hon inte gifte sig. I följande läromedel specificeras händelserna ytterligare.

I Levande historia 6 (Hildingson, 2007, s. 26) står det att det var Rådsherrarna som hade planerat att Kristina skulle gifta sig med sin kusin Karl, men att Kristina hade egna planer och bestämt sig för att abdikera som drottning och lämna Sverige istället. Det här läromedlet nämner Rådsherrarna och menar att det var dem som hade planer på att Kristina skulle gifta sig, specifikt med sin kusin Karl. Varken Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012) eller Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008) nämner att det var Karl som Kristina var tänkt att gifta sig med, eller att det var Rådsherrarna som ville det. Även om det i Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom,

2008) kunde tolkas som att det var Karl som författaren syftade på. Det här läromedlet tar även upp, i samband med giftermålet, att Kristina hade planer på att lämna Sverige.

I läromedlet Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008, s. 113), skriver författaren att Kristina och hennes kusin Karl förlovade sig i hemlighet och att hon lovade honom att han en dag skulle få bli kung över Sverige. Det här läromedlet utmärker sig från de andra i och med att det är det enda läromedlet som säger att Kristina och hennes kusin Karl var förlovade, även om det var i hemlighet. Att Kristina enligt läromedlet förlovade sig kan verka kontroversiellt, då hon enligt de andra läromedlen beskrivs vara emot allt som hade med giftermål att göra. Det nämns dock inget om att de senare skulle gifta sig eller att Kristina hade planer på att lämna Sverige.

I Stormaktstiden, Lärarbok (Lindström & Wahlbom, 2008, s. 67) står det att ”På så sätt fick Kristina växa upp tillsammans med sin kusin Karl Gustav, som skulle efterträda henne så småningom. Från början var det tänkt att de skulle gifta sig, men så blev det inte.” Det var alltså tänkt, enligt författarna till läromedlet, att Kristina skulle gifta sig med sin kusin Karl, men att det av någon anledning inte blev så. Det specificeras inte varför de inte gifte sig eller vad Kristina ville. Läromedlet hoppar även fram i tiden och utelämnar detaljer jämfört med de andra läromedlen. Karl skulle tydligen efterträda Kristina, men det står ingenting om en överenskommelse mellan parterna eller vem som hade tänkt att de skulle gifta sig och varför det i så fall inte blev av.

Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlbom, 2007, s. 29), som tillhör samma bokserie och är utgiven av samma förlag samt skriven av samma författarpar, berättar om en annan historia. Det här läromedlet menar att det var Adeln som ville att hon skulle gifta sig men att hon själv inte ville det. Det specificerar inte heller att det var Karl som Kristina skulle ha gift sig med, vilket är förvånande då det nämns i Lärarboken. Det kan därför tolkas att Lärarboken är högst nödvändig i undervisningen för att eleverna ska kunna ta del av en större del av historien, vilket författarna uppenbarligen menar är relevant då de har tagit med den delen i Lärarboken. Det här läromedlet är ett av de två läromedel som nämner vem/vilka det var som ville att Kristina skulle gifta sig. Enligt det här läromedlet är det Adeln som ville det, medan i Levande historia 6 (Hildingson, 2007, s. 26) så var det Rådsherrarna som ville det.

Vi var först inte säkra på om en Rådsherre även kunde vara Adel, men så kan det ha varit. Under Gustav II Adolfs tid som regent fick Adeln utökade privilegier och kunde därför vara med och tycka till vid bland annat riksdagsmöten och bestå av ett ämbetsmannastånd som tjänade konungen troget (Adel, Nationalencyklopedin), vilket liknar beskrivningen av en Rådsherre som beskrivs som kungliga rådgivare (Riksråd, Nationalencyklopedin). Dock krävs det en del inläsning kring ämnet som inte ges i de utvalda läromedlen, vilket kan innebära att Adeln och Rådsherrarna tolkas som olika parter, vilket i sin tur leder till att läsaren tror att läromedlen uppger två olika källor som ville att Kristina skulle gifta sig. Det kan ha varit så att det fanns flera som ville att Kristina skulle gifta sig, men det är inte utskrivet i något av läromedlen. Som det framkommer ovan finns det en hel del likheter mellan läromedlen, men även en hel del olikheter, som kommer att diskuteras vidare i avsnitt 6. *Diskussion*.

5.3. Analys av drottning Kristinas kröning

Kommande avsnitt är skrivet av författaren Mikael Andersson och kommer att ta upp händelserna kring drottning Kristinas kröning, som är det första av de två stora huvudteman enligt vårt analysinstrument i den valda metoden.

I Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008, s. 114) inleds området med rubriken ”En praktfull kröning” där situationen i Sverige under tiden beskrivs, bland annat att det var nödår med många tiggare och människor som svält ihjäl. Men att det inte stod i vägen för kröningen som enligt läromedlet var ”...den mest praktfulla och påkostade fest som någonsin ägt rum i Sverige. För nu skulle Kristina krönas till drottning”. Eftersom det skulle komma gäster från andra länder så låstes tiggarna in under festligheterna. Kröningståget, som beskrivs som flera kilometer långt, ”...kostade lika mycket som många bondgårdar” med en gyllene vagn ”...dragen av sex vita hästar med silverskor på hovarna och guldbroderade sammetschabrak.” och drottning Kristina själv hade en klänning med guld, pärlor och ädelstenar. Efter kröningen beskrivs det som att dyra festligheter fortsatte i Stockholm under flera veckor.

Nästa stycke i läromedlet (ibid, s. 114) har rubriken ”Drottning Kristina” och inleds med meningen ”När Kristina var 18 år fick hon börja regera”. Kröningen beskrivs som dyrbar

och att hon ”...fortsatte att slösa pengar.”. Det tas även upp att hon hade många lärda män på besök för att få kunskap, var intresserad av politik och hjälpte svenska författare, vetenskapsmän och konstnärer genom att spendera ”massor av pengar” på dem. Drottning Kristina utsåg mindre erfarna män till medhjälpare för hon lättare skulle kunna bestämma själv och frantog makten från de som regerat under hennes uppväxt.

Användandet av ord som *påkostad* och *dyr* i första stycket i kombination med vad som beskrivs i det andra stycket bekräftar för läsaren en bild av Kristina som just sådan, slösaktig. Eftersom festligheterna beskrivs, både väldigt ingående, men även som påkostade, samt meningar som *fortsatte slösas pengar* och *massor av pengar* så målas en negativ bild av drottning Kristina upp. Den negativa bilden förstärks ytterligare när ordet *massor* läggs till, då författarna verkar vilja betona att det var väldigt mycket pengar som gick åt. Angående meningen om när hon fyllde 18 år *fick* hon börja regera, genom att författarna använder ordet *fick* så kan det tolkas som att hon helst inte sågs regera över huvud taget, men att hon ville ha makten. Särskilt i samband med vad som tas upp i andra stycket, att hon frantog makten från de som regerat under hennes uppväxt.

Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008, s. 32) inleder med rubriken ”Krönt till kung” och första meningen är ”När Kristina var 18 år blev hon myndig och fick börja regera.”. Stycket fortsätter med att beskriva kröningen och att hon vid tidpunkten inte var kvinna längre, då när prästen placerade kronan på hennes huvud hade sagt ”Välsignad vare han!”. Författaren menar att drottning Kristina då kröntes till kung istället för till drottning. Dock menar författaren att det stod klart att hon var kvinna när ”alla började tjata om att hon var tvungen att gifta sig.”. Det här var, enligt läromedlet, viktigt för att släktet skulle föras vidare men att drottning Kristina inte ville gifta sig eftersom det innebar att en man skulle styra över henne.

Det här läromedlet är det som tar upp minst kring historien om drottning Kristina och specifikt kring hennes kröning. Författarens val av rubrik, ”Krönt till kung”, gör att läsaren blir nyfiken och frågande, men stycket innehåller inte mycket mer information om kröningen än så. Både det här läromedlet och Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008, s. 114), beskriver att drottning Kristina blev 18 år och *fick* börja regera.

I Levande historia 6 (Hildingsson, 2007, s. 24) finns ingen rubrik avsedd för att enbart behandla drottning Kristinas kröning, utan den historiska händelsen behandlas under rubriken ”Drottningen belönar adeln”. Rubriken följs av ”År 1644 fyllde Kristina 18 år och blev myndig. Nu skulle hon regera.”. Stycket fortsätter att förtydliga att drottning Kristina nu måste ha kunskaper om allt en kung måste ha men betonar att hon inte har all makt som en kung har, en drottning kan inte leda arméer i krig. Läromedlet tar inte upp mer kring drottning Kristinas kröning och är därmed ett av läromedlen som behandlar nämnt område minst. Till skillnad från läromedlen Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008) och Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008), som beskrev att drottning Kristina *fick* börja regera så beskriver det här läromedlet att ”Nu skulle hon regera.”. Genom att skriva fram innehållet på ett sådant sätt så kan läsaren tolka att hon ville regera och det kan skapa en känsla av att hon har stor makt.

Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012, s. 153) inleder med rubriken ”Kröningsfesten” och stycket inleder med ”Den 20 oktober 1650 kröntes Kristina i Stockholms Storkyrka...”. Vidare beskrivs festen som fantastisk och att hela Stockholm deltog i fyra dagar. Drottningen bjöd befolkningen på helstekt ox och hon hade människor som kastade ut guld- och silverpengar på gatorna. Riddarspel och andra slagsmål för tiden var också en del av firandet, där även lejon slogs mot björnar. Det här läromedlet har fokus på att beskriva festligheterna som var en del av kröningen och lägger mindre fokus på att beskriva drottning Kristina än vad de andra läromedlen gör. Det specificeras var hon blev krönt till drottning, men inte att hon skulle ha blivit krönt till kung av prästen som läromedlet Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008) menar. Det kan från stycket tolkas som att festen var påkostad, liksom majoriteten av de andra läromedlen även menar, särskilt med beskrivningen av pengarna som kastades ut samt att lejon slogs mot björnar.

I Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlblom, 2007, s. 28) inleds området som behandlar kröningen med rubriken ”Kristina blir drottning”. ”När hon fyllde 18 år blev hon myndig och fick styra landet själv.”. Läromedlet beskriver situationen drottning Kristina stod inför, att hon skulle regera över ett stort land men att det var fattigt, missväxt och svält som rådde. Men även att de nämnda situationerna inte hindrade drottningens kröning som skulle bli en stor fest, Sverige var ett mäktigt land och det var

viktigt att utåt visa det för andra länder. Vidare beskriver stycket kröningståget med hästar, vagnar, soldater, trumpetare och pukslagare. Även att kanoner sköt salut och att ”Krutröken låg som en dimma över staden.” samt att befolkningen blev bjudna på helstekt ox och att det fanns fontäner som det rann vin ur.

Nästa stycke (ibid, s. 30) angående kröningen beskriver festen som pågick i många dagar, med svenska och utländska gäster, fyrverkerier och djur som slogs mot varandra. Specifikt står det att ett lejon skulle slåss mot en björn men att de inte ville slåss utan att lejonet istället ”...gick och la sig för att vila.”

Precis som majoriteten av de andra läromedlen beskriver det här läromedlet att drottning Kristina nu *fick* regera själv. Läromedlet beskriver hur situationen såg ut i Sverige på den tiden, såsom Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008) och även Stormaktstiden, Lärarbok (Lindström & Wahlbom, 2008) som den sistnämnda är av samma bokserie. Genom att de nämnda läromedlen först beskriver ett fattigt Sverige där många svälter, och sedan beskriver en dyr och påkostad kröning med tillhörande festligheter så kan läsaren få en bild av drottning Kristina som orättvis och möjligen slösaktig. Till skillnad från Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008) så motiverar det här läromedlet, samt det andra från samma bokserie, den påkostade kröningen och festligheterna med att Sverige var tvungna att visa för omvärlden att vi var ett rikt land, en stormakt. Vidare är läromedlet väldigt beskrivande genom bland annat meningen ”Krutröken låg som en dimma över staden.” vilket målar upp en bild för läsaren. Att befolkningen bjöds på helstekt ox överensstämmer med vad läromedlet Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012) beskriver, även att festligheterna bestod bland annat av djur som skulle slåss mot varandra. Dock, enligt det här läromedlet, så slogs aldrig björnen och lejonet vilket Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012) inte nämner.

Det sista läromedlet Stormaktstiden, Lärarbok (Lindström & Wahlblom, 2008, s. 68) som tillhör samma bokserie som föregående läromedel beskriver liknande händelser kring kröningen av drottning Kristina och inleder med rubriken ”Kröningen”. Det specificeras att regenten var utvald av Gud och skulle styra med Guds nåde. Betoning ligger även på Sverige som stormakt och hur viktigt det var att regenten framstår med ”...så mycket

pompa och stå som möjligt.”. Vidare beskrivs kröningståget och festligheterna, med viss utökad detaljrikedom än i de andra läromedlen. Det beskrivs även att festligheterna emellertid var vilda vilket resulterade i tio personers död (ibid, s. 68). Det är det första läromedlet som nämner att festligheterna resulterade i död. Läromedlet nämner att djur slogs mot varandra, men inte vilka djur, och att bland annat sex dromedarer visades upp. Genom att läromedlet beskriver att regenten är utvald av Gud och styr med Guds nåde kan en parallell dras till Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008) där prästen krönte drottning Kristina till kung, dock nämns inget om det i det här läromedlet.

Slutligen, det skiljer sig nämnvärt åt vad de olika läromedlen väljer att inkludera kring drottning Kristinas kröning. Även omfattningen och vad som är i fokus är väldigt olika. Specifika ordval som *fick* regera är dock något som är förekommande i majoriteten av läromedlen vilket, tillsammans med andra aspekter, kommer att diskuteras i avsnitt 6. *Diskussion.*

5.4. Analys av drottning Kristinas abdikering och konvertering

I följande analys, skriven av författaren Gustav Lind, kommer historien kring drottning Kristinas abdikering och konvertering till katolicismen att behandlas. Analysen utgör den andra av de två stora huvudteman enligt vårt analysinstrument i den valda metoden.

I Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008, s. 114-115) beskriver författarna under stycket "Ville inte vara drottning längre" att Kristina inte var lycklig i sin roll som Sveriges drottning. Kristina presenteras här som en väldigt stark kvinna, hon önskar varken gifta sig eller föda barn vilket var kontroversiella åsikter på den här tiden. Stycket fokuserar på att förmedla Kristinas starka vilja, om hur hennes önskemål inte togs emot med öppna armar av riksdagen och hur hon, för att undvika giftermål och barn, överläter tronen till sin kusin Karl.

Författarna stärker Kristinas roll, under rubriken "Kristina lämnade Sverige och blev katolik", som en stark och driven kvinna genom att beskriva hur hon klädde sig till "en riddersman" inför hennes resa till Rom. Under resan berättar Kristina om planerna att konvertera till katolicismen för en vän som var katolsk präst. I Rom väntas hon tas emot med ett pampigt mottagande om att hon öppet gick ut med att ha blivit katolik, vilket

stred mot den lutherska tron som hennes fader, Gustav II Adolf, slagits för. Att Kristina konverterade beskrivs som "något oerhört" (s. 115) och författarna stärker det genom att beskriva hur Maria Eleonora, Kristinas mor, dog i frossa vid nyheten.

I Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008 s. 33) beskrivs istället, under stycket "Kristina avgår", att Kristina fått nog av att regera efter 10 års tid och att "hon ville avgå" (ibid, s. 33). Orsaken beskrivs vara att hon bestämt sig för att bli katolik, vilket gick emot det protestantiska Sverige. Efter abdikeringen reste Kristina på en upptäcktsresa genom Europa och bosatte sig i Rom där hon fokuserade på kultur och vetenskap.

I Levande historia 6 (Hildingson, 2007 s. 26) beskrivs här en annan vinkel än vad som tidigare tagits upp. Under stycket "Kristina planerar för framtiden" får läsaren information om att Kristina bestämt sig att abdikera. En förklaring saknas till varför men författaren antyder att adeln har ett finger med i spelet genom att beskriva att "rådsherrarna" planerar för ett giftermål mellan Kristina och hennes kusin Karl.

Under "Kristina blir katolik" (ibid, s. 26-27) beskrivs Kristinas intresse för utbildning, något som få kvinnor fick möjlighet till under 1600 talet. Hon beskrivs ha dragit till sig lärda män, t.ex. René Descartes som blev hennes lärare. Även här finns ingen tydlig förklaring till varför hon konverterar annat än att hon övergick till den katolska tron under sin resa, författaren lyfter fram att det inte mottogs med glädje eftersom att hon var dotter till "Lejonet från Norden" (ibid, s. 27). När Kristina reser till Rom försöker hon få med sig föremål som litteratur och juveler.

En intressant aspekt som lyfts fram under "drottning utan land" är att författaren skriver ut "vi vet inte varför Kristina lämnade Sverige" (ibid, s. 27). Men Hildingson för ändå fram två möjliga scenarion till varför Kristina konverterade och flyttade till Rom. Författaren beskriver ett scenario där det är av religiösa skäl som Kristina konverterar och flyttar till Rom, men lyfter även fram att det kan vara ett annat scenario där hennes motvilja till att gifta sig fick henne att fly.

I Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012 s. 153) beskriver författarna under "Adjö till Sverige" att Kristina drog sig till skönhet, fester och prakt. Kristina framstår här

som att hon inte vill fortsätta inom den lutherska tron och att hon i hemlighet planerat sin konvertering. På grund av konverteringen kunde hon inte sitta kvar på tronen, något som fick henne till att lämna Sverige. Författarna beskriver händelsen som en skandal för det svenska folket, eftersom att hon var dotter till "Lejonet från Norden" (ibid, s. 153). Det fortsätter med en beskrivning av att Kristina fann vad hon sökte i Rom, enligt författarna hyllades hon av påven, hon sällskapade med adel och kunniga samt att hon hade full tillgång till kulturella tillställningar.

I Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlbom, 2007, s. 29) under rubrik "Abdikation" sätts adeln i fokus. Adelns intention var att Kristina skulle gifta sig så att landet fick en ny kung. Kristina var föga intresserad av att gifta sig och bestämde sig i hemlighet för att bli katolik vilket inte var lämpligt i ett protestantiskt Sverige, speciellt inte eftersom att hennes far var "...en hjälte bland protestanterna." (ibid, s. 29). Kristina reste sedan till Rom och tog med sig flera dyrbarheter.

I Stormaktstiden, Lärarbok (Lindström & Wahlbom, 2008, s. 69) är det läromedel som innehåller en stor mängd information om Kristina, även kring utförliga detaljer. Visserligen är detta en lärarbok och kan därför vara mer fylld med information i relation till elevböcker (i det här fallet det tillhörande läromedlet i serien Stormaktstiden, Basbok) men även i relation till vad ovan nämnda böcker tar upp så förekommer långt fler beskrivningar på en sida, än vad det gör i sin helhet i till exempel Puls Historia.

Lärarboken i serien saknar information kring Kristinas abdikering, vilket tas upp i Basboken, men beskriver resan genom Europa som Kristina genomförde strax efter sin abdikation, mer detaljerat än ovannämnda läromedel. I Bryssel genomgick hon en inofficiell konvertering till katolicismen men det blev inte officiellt förrän hon kommit till Innsbruck följande år. Lärarboken i serien beskriver det som en stor händelse, Kristina var de facto dotter till Gustav II Adolf som starkt förespråkade protestantismen. Vid ankomsten till Rom blev hon gäst hos påven och blev erbjuden att bo i ett palats med sitt hov som beskrivs vara över 200 personer. För att finansiera sig fick hon skatteintäkter från Sverige, bland annat ifrån Öland, Gotland och Norrköping. Det beskrivs även att Kristina hade stora svårigheter med att budgetera sina förmögenheter och det var även svårt att få ner skatteintäkterna till Rom. En intressant aspekt som beskrivs är att hon

gärna deltog i politiska intriger men det beskrivs även en intressant sida som inte förekommer i andra läromedel; hon lät mörda en adelsman som misstänktes ha förrått henne och en skräddare som gjorde fel blev örfilad för sitt misstag.

Alla läromedel förmedlar sin bild av drottning Kristina, vissa har slående likheter med varandra men vissa beskriver och diskuterar helt olika ting runt omkring henne. I Boken om historia 2 beskrivs och framställs Kristina som en viljestark, kontroversiell och taktfast kvinna. Hon lyfts upp som olycklig på grund av hennes val av att inte vilja gifta sig och för att hon inte vill föda barn, vilket var en oacceptabel tanke på den tiden eftersom att hennes roll som drottning är att föda arvingar. Författarna betonar den punkten specifikt genom att skriva ut "Hennes viktigaste uppgift var ju att föda arvingar, särskilt som hon var drottning!" (Andersson & Ivansson, s. 114). Genom att avsäga sig den svenska kronan vid en ålder på 27 år, efter att ha utfört ett ihärdigt arbete med att få riksdagen att godkänna hennes krav på att kusinen Karl skulle ta över efter henne, bestämmer hon sig för att inte bara resa iväg till Rom utan även konvertera till katolicismen. Hon konverterade till en religion som hennes fader slagits emot, togs inte emot väl eftersom att det var ett djupt svek mot hennes far, som dött för sin lutherska tro, vilket illustreras här med att hennes mor Maria Eleonora dör av frossa vid nyhetens ankomst. För att verkligen betona att hon vågade gå sin väg, att hon vågade gå emot regler och normer, har författarna valt att lyfta upp hur hon reste iväg utklädd till en fullt utrustad riddersman, det vill säga med gevär, värja och till häst. En kvinna fick normalt inte lära sig rida under 1600-talet, än mindre lära sig fäktas eller skjuta, vilket indikerar att Kristina verkligen vågade utmana normerna och därmed anses att hon hade en viljestark karaktär. Dock, viktigt att notera är att drottning Kristina inte var en normal kvinna under tiden då hon kunde utmana normer på grund av att hon var av kunglig börd.

Hur skiljer sig förmedlingen i Stormaktstiden, Sveriges rike växer gentemot ovanstående? Främst finns en likhet i att Kristina bestämt sig för att avgå, därför att "det fick vara nog" (Blom, s. 33). Därefter skiljer sig berättelserna åt, för enligt Stormaktstiden, Sveriges rike växer var en viktig orsak till att Kristina tänkt avgå att hon bestämt sig för att bli katolik. I Boken om Historia 2 beskrivs att Kristina konverterar till katolicismen under sin resa ner till Rom, men här indikeras att Kristina ville konvertera *innan* hon avsade sig kronan. Angående resan ner till Rom så beskrivs det i Boken om Historia 2 att

Kristina "red söderut" (Andersson & Ivansson s. 115) men ingen ytterligare information ges än att påven väntar med ett pampigt mottagande. I Stormaktstiden, Sveriges rike växer beskrivs att Kristina reste runt i Europa innan hon for till Rom men även att hon ägnade sig åt kultur och vetenskap i staden. Läromedlen talar inte direkt emot varandra eftersom att resan gick söderut men Stormaktstiden, Sveriges rike växer visar på att det kan ha hänt saker däremellan under hennes resa vilket inte beskrivs i Boken om Historia 2. Läromedlet beskriver inte heller vad Kristina gjorde i Rom, eller varför hon valde att fara till den specifika staden. Bilden som ges av Kristina i Stormaktstiden, Sveriges rike växer är att hon överger kronan för att bli katolik och komma i kontakt med "kultur och vetenskap" (ibid, s. 33) vilket kan skapa en negativ bild av henne.

I Levande historia 6 beskrivs det att hon planerat att abdikera men det framkommer inte varför. Stycket indikerar dock att dåvarande rådsherrars agerande och motiv kan ha fått Kristina att vilja avgå därför att de planerat att Kristina och hennes kusin Karl ska gifta sig. Läromedlet har likheter till Stormaktstiden, Sveriges rike växer därför att författaren redogör för Kristinas intresse att avgå (i Boken om Historia 2 indikeras att det är en konsekvens av hennes ovilja till barn och giftermål), utbildning och kunskap. Genom tillgång till kunskap från "lärda män från andra länder" (Hildingson s. 26) och möjligtvis främst René Descartes som undervisade henne, fick Kristina möjlighet till att komma i kontakt med kultur och vetenskap, något som Boken om Historia 2 beskriver att hon ägnade sig åt i Rom. Författaren avslutar även med att förklara att "Vi vet inte varför Kristina lämnade Sverige" (ibid, s. 27) men ger sina teorier om orsakerna, vilket har kopplingar till de ovannämnda läromedlen. Hildingson spekulerar i att de lärda männen som besökte Kristina hade övertygat henne om att den katolska tron var den sanna eller att abdikeringen var en flykt undan både giftermål och barn. Uppfattningen av Kristina i läromedlet är att hon saknar förståelse för det svenska folket eftersom att hon inte "brydde sig (...) om bönderna" (ibid, s. 26). Det kan även tolkas som att hon prioriterade rikedom och kunskap över annat eftersom att hon tog med sig "smycken och tavlor och hon försökte också få med sig alla sina böcker." (ibid, s. 27) när hon for till Rom.

Puls Historia, Grundbok beskriver att Kristina "älskade skönhet, fest och prakt" (Körner & Lindberg, s. 153) men samtidigt kunde bli allvarlig och seriös. Att fest och prakt var något som hon strävade efter styrks med författarnas beskrivningar: "...i Rom fann

Kristina vad hon sökte. (...) sällskapade med furstar och lärda män (...) allt hon ville ha av konst, musik och teater." (ibid, s. 153). Stycket ger en bild av Kristina som en seriös person med en strävan efter kunskap och kultur. I likhet med de tidigare läromedlen ses Kristina här som en driven person, men det målas även upp en lätt självcentrering kring henne eftersom att beskrivningen ger intrycket att livet i Rom lockade så mycket att hon konverterade och abdikerade.

Stormaktstiden, Basbok skildrar Kristina som en relativt undergiven och styrd person, adeln i det här fallet påverkar och styr Kristina fram tills att hon i hemlighet blir katolik och därmed måste abdikera. Stycket beskriver att Kristina, i likhet med tidigare läromedel, inte ville gifta sig men, det som skiljer sig här, är att hon inte vill bli styrd av en man. Hon kan även ses som dedikerad, efter att ha blivit styrd av adeln kan hennes lösning för att komma bort, vara att abdikera och konvertera vilket tyder på en målmedvetenhet. Det indikeras även här att hon värderade rikedom, författarna skriver att hon "tog med sig många dyrbarheter..." (Lindström & Wahlbom, s. 29) när hon emigrerade.

Stormaktstiden, Lärarbok är sammankopplad till Stormaktstiden, Basbok av samma författare. Här saknas information kring hur Kristinas abdikering gick till, men det finns istället en mer detaljerad beskrivning kring hennes konvertering. Stormaktstiden, Sveriges rike växer tar upp att Kristina gör en resa genom Europa (Blom, s. 33) vilket samspelar med vad som tas upp av Lindström & Wahlbom i Stormaktstiden, Lärarbok. Enligt Lindström & Wahlbom (s. 69) gick Kristina inofficiellt över till katolicismen i Bryssel och officiellt i Innsbruck, vilket inte diskuteras i övrig läromedelslitteratur som nämns här. De beskriver även att Kristina hade med sig ett hov på 200 personer och fick skatteintäkter från "bl.a. Öland, Gotland och Norrköping" (ibid, s. 69). Här beskrivs även en annan sida hos Kristina som inte tidigare tagits upp, nämligen en relativt grym, tyrannisk och maktgirig sida. Kristina presenteras här som en person med ekonomisvårigheter, trots intäkter från skatter i Sverige hade hon problem med att få ekonomin att gå ihop under sitt liv i Rom. Författarna beskriver att hon gärna anordnade stora fester, deltog i "storpolitiska intriger för att skaffa sig makt" och att hon lät mörda en adelsman från Frankrike. Författarna skriver att "hon brusade upp lätt" och exemplifierar med en skraddare som blev örfilad för att ha varit fumlig (ibid, s. 69). Bilden

“Drottning Kristina - En kvalitativ analys av läromedel för mellanstadiet”

Andersson, Mikael & Lind, Gustav

av Kristina målas upp som negativ med lite information om vad hon gjort för positiva saker i sitt liv.

6. Diskussion

Under det här avsnittet kommer vi att bedriva en diskussion utifrån vårt resultat samt teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning. Även frågeställningarna kommer att besvaras och diskuteras kring. Avsnittet är uppdelat enligt samma princip som avsnitt 5. *Analys och Resultat*, på så sätt är det enklare att följa diskussionens gång samt få en tydligare koppling mellan avsnitten.

6.1. Diskussion kring drottning Kristinas ålder vid hennes fars död

Analysen inleddes med en av de två kortare analyserna, avsnitt 5.4 *Analys av drottning Kristinas ålder vid hennes fars död*. Det framkom att faktan kring hennes ålder skiljde sig åt mellan läromedlen då i tre av läromedlen var hon sex år vid hennes fars död och i två av läromedlen var hon fem år. I ett av läromedlen uppgavs hennes ålder som några år gammal, det vill säga inte en specifik ålder. Det läromedlet var dock lärarboken till Stormaktstiden av Lindström & Wahlbom (2008) och i det läromedlet från samma serie som var ämnat för eleverna, basboken (Lindström & Wahlbom, 2007), så uppgavs hennes ålder som fem år gammal.

Majoriteten av läromedlen beskriver alltså hennes ålder som sex år vid hennes fars död i Lützen. Vi menar att det är anmärkningsvärt att uppgifterna om hennes ålder vid hennes fars död, Gustav II Adolf, skiljer sig åt då det var en uppmärksam händelse i Sveriges historia och att faktan därmed borde vara tillgänglig för författarna till läromedlen. En anledning till att faktan skiljer sig åt kan vara, som Karlsson & Zander (2009, s. 296) tar upp, att författare till läromedel i historia för grundskolan oftast inte är skrivna av historiker till professionen.

Följden av att faktan skiljer sig åt mellan läromedlen blir, enligt oss, dels att tillförlitligheten sjunker för läromedlen och dels att elevernas historiemedvetande kommer att skilja sig åt. Det kan i sin tur resultera i problematik när lärare ska välja ett läromedel i historia för sin undervisning. Vilken källa är tillförlitlig? Även om vi använde Nationalencyklopedin, en källa utöver de valda läromedlen, så innebär inte det att faktan där är den tillförlitliga och är den korrekta. Karlsson & Zander (2009, s. 25) skriver om att historia bland annat är bearbetningar inom vetenskapen och pedagogiken för att förstå

och förklara det förflutna vilket kan innebära att fakten, historien, har förändrats på grund av ett flertal bearbetningar under årens gång.

6.2. Diskussion kring drottning Kristinas giftermål

Samtliga läromedel tar upp historien kring drottning Kristinas giftermål som enligt vissa läromedel aldrig blev av. Många av läromedlen låter händelsen även ta ett relativt stort utrymme i texten. Hennes kusin Karl är även en huvudperson vid händelsen i majoriteten av läromedlen och många av läromedlen beskriver händelseförloppet på olika sätt. Ett tydligt mönster är att drottning Kristina ofta nämns tillsammans med sin kusin Karl, vilket korrelerar med vad Nielsen beskriver om att fokus inte enbart är på vad kvinnor åstadkommer, utan att de ofta nämns i relation till sina män (2014, s. 7).

I Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008) och i Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012) uttrycker författarna att drottning Kristina *slapp* eller *sluppit* gifta sig vilket på grund av ordvalet även säger en del om kvinnans rättigheter och ställning under perioden. Att Kristina var en drottning verkar inte heller ha haft en större betydelse angående hennes kvinnliga plikter eller skyldigheter, skulle det kunna sägas. Att det i Puls Historia, Grundbok (Körner & Lindberg, 2012) finns en särskild betoning på att kvinnor *alltid* var tvungna att lyda sina män bekräftar den här tolkningen, och att drottning Kristina inte var undantagen.

Ytterligare något som beskriver kvinnornas begränsade valmöjligheter under tiden är när läromedlen beskriver olika parter som ville att drottning Kristina skulle gifta sig. Enligt Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlbom) så var det Adeln som ville att hon skulle gifta sig. Enligt Levande historia 6 (Hildingson, 2007) så var det Rådsherrarna som ville det. Som det kom fram av resultatet kan de här två parterna varit samma personer, dock är studien en läromedelsanalys och läromedlen har valt att namnge parterna som Adel och Rådsherrar.

Vidare så menar vi att det är viktigt att diskutera skillnaderna mellan hur läromedlen beskriver vad som hände mellan drottning Kristina och hennes kusin Karl. Meningarna skiljer sig nämnvärt åt mellan läromedlen kring det här, där Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008) till och med menar att de var förlovade. Vi menar att det

verkar förvånande att de var förlovade, då de andra läromedlen beskriver drottning Kristina som starkt emot allt som hade med giftermål att göra. Enligt Levande historia 6 (Hildingsson, 2007), Stormaktstiden, Lärarbok (Lindström & Wahlbom, 2008), och Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlbom, 2007) så var det tänkt att drottning Kristina skulle gifta sig, men att det inte blev av, det nämns alltså inget om att hon skulle ha varit förlovad. Det är anmärkningsvärt att enbart ett läromedel nämner att de skulle varit förlovade, i hemlighet dessutom. Det kan tolkas som att eftersom det enbart är ett läromedel som nämner att de skulle varit förlovade så kanske de aldrig var det. Eftersom det både skulle ha skett i hemlighet, samt att enbart det läromedlet beskriver händelsen. Om förlovningen skedde i hemlighet, hur visse författarna till Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008) om förlovningen?

Ämnet kan diskuteras vidare men, förlovade eller inte, så är det även intressant att belysa att det faktiskt var hennes kusin som drottning Kristina enligt många läromedel var tänkt att gifta sig med. Det nämns inte i något av läromedlen att det skulle höra till ovanligheterna att gifta sig med sin kusin, möjligen på grund av att det under den tiden ansågs vara normalt. Hade situationen uppstått idag, exempelvis inom det nuvarande kungahuset, så hade det antagligen orsakat stor uppståndelse. Dels på grund av våra nuvarande traditioner och den syn på giftermål vi har idag, och dels på grund av hälsokonsekvenserna, då vi idag vet att det finns risk för komplikationer för barnet när föräldrarna är släkt.

Slutligen, vi menar att för att man som läsare ska kunna skapa sig en bild över den historiska händelsen kring drottning Kristinas giftermål så krävs en inläsning på flera av läromedlen vi har använt oss av i den här studien. Detta eftersom inläsning på ett av läromedlen skapar ett visst historiemedvetande, och inläsning på ett av de andra läromedlen skapar ett annat (Karlsson & Zander, s. 50). Genom att ta del av flera av läromedlens beskrivningar så kan individen i fråga själv ta ställning till historien och skapa sig en överblick.

6.3. Diskussion kring drottning Kristinas kröning

Drottning Kristinas kröning har varit ett område som har upptagit ett stort område i nästan alla läromedel, med dedikerad rubrik och långa beskrivande texter. Många

läromedel beskriver drottning Kristinas kröning som praktfull och påkostad samt använder ett målande språk som att ”Krutröken låg som en dimma över staden.” i Stormaktstiden, Basbok (Lindström & Wahlblom, 2007, s. 28) och ”...dragen av sex vita hästar med silverskor på hovarna och guldbroderade sammetschabrak.” i Boken om Historia 2 (Andersson & Ivansson, 2008, s. 114). I och med att händelserna är skrivna på ovanstående sätt menar vi att det märks att läromedlen är skrivna av, som Karlsson & Zander (2009, s. 296) menar, författare snarare än historiker till professionen. Vi menar att det kan bli både positiva samt negativa konsekvenser av att utforma läromedel på ett sådant sätt. Det positiva är att läsaren, eleven, möter ett textspråk som är väldigt målande vilket kan öka motivationen för ämnet och inspirera till ett ökat lärande. Det negativa kan vara att eftersom författarna inte är historiker kan fakten bli lidande på det sättet fokus ligger på att skriva vackra texter istället för att fokusera på konkreta fakta, vilket möjligtvis är anledningen till att fakten skiljer sig åt mellan läromedlen.

Förutom det målande textspråket är det intressant att diskutera vilka ordval författarna har valt. Genom att majoriteten av läromedlen använder sig av ordvalet att drottning Kristina *fick* börja regera kan det förminska drottning Kristinas roll som regent. Det kan tolkas som att hon är oönskad som regent, men att hon genom sin blodslinje nu fick regera. I läromedlet Levande historia 6 (Hildingson, 2007, s. 24) däremot beskrivs händelsen som ”År 1644 fyllde Kristina 18 år och blev myndig. Nu skulle hon regera.” vilket vi menar beskriver drottning Kristina på ett som ger henne mer auktoritet i och med ordvalet *nu skulle hon regera*. Det behöver inte ha varit författarnas intention att förminska hennes kröningsbeskrivning men vi menar att det kan tolkas som så och att paralleller kan dras till att hon är kvinna. Det var många som hellre såg att en prins skulle ha fötts som senare kunde ta över tronen och att det tankesättet kan återspeglas i författarnas beskrivningar då läromedlen är, som Nielsen menar (2014, s. 5-6), föråldrade och har ett gammalt tänk kring genus.

Stormaktstiden, Sveriges rike växer (Blom, 2008) utmärker sig angående sin beskrivning av drottning Kristinas kröning då författaren menar att hon blev krönt till kung. Läromedlet har till och med valt att ha rubriken ”Krönt till kung”. Det här är något vi menar ytterligare förminskar drottning Kristinas maktposition och att författaren försöker förlöjliga henne inför läsaren. Motiveringen till vår tolkning är att författaren

har avsatt ett relativt stort utrymme åt beskrivningen hur hon enligt läromedlet blev krönt till kung och därmed avsätter ett fåtal rader åt att vidare beskriva händelserna runt kröningen, till skillnad från det utrymme de andra läromedlen avsätter.

6.4. Diskussion kring drottning Kristinas abdikering och konvertering

Hur drottning Kristinas abdikering och konvertering beskrivs i läromedlen har varierat, vissa författare har valt att fokusera mer på en viss händelse, medan andra inte har nämnt det alls.

Beskrivningen till varför Kristina valde att abdikera har varierat sig. Anledningarna som beskrivs har varit att Kristina inte ville gifta sig och ha barn, för att hon valde att bli katolik (vilket hon inte kunde vara som drottning i ett protestantiskt land), eller för att adeln ville att hon skulle gifta sig, vilket hon inte ville. Uppfattningen man får som läsare varierar. I till exempel Stormaktstiden, Basbok presenteras att adeln ville att Kristina skulle gifta sig så att landet fick en kung men hon beskrivs inte vilja ha en man som bestämmer över henne. För att inte behöva gifta sig konverterar hon i smyg för att kunna abdikera. Ett annat exempel på en liknande situation som tagits upp, är i Boken om Historia 2 där Kristina beskrivs som olycklig för att hon inte vill gifta sig och föda barn. För att undvika problemet övertalar hon riksdagen till att låta hennes kusin Karl ta över tronen. Beskrivningarna liknar varandra men i det första exemplet beskrivs Kristina som en undergiven person som agerar i smyg för att komma undan ett problem, vilket skapar ett visst historiemedvetande. I andra exemplet beskrivs Kristina som en stark och driven person som är handlingskraftig och övertalar Sveriges riksdag, vilket skapar ett helt annat historiemedvetande i relation till förra exemplet. Om detta har varit författarnas intention är oklart men tolkningarna samt läsarnas historiemedvetande av Kristina förblir olika beroende på vilket läromedel som används (Karlsson & Zander, s. 50).

Även den religiösa förklaringen varierar, att Kristina konverterar är beskrivet i samtliga läromedel men *när* hon konverterar skiljer sig åt mellan läromedlen. Ett läromedel beskriver att Kristina valt att konvertera i hemlighet efter fyra år vid makten, ett annat beskriver att Kristina vill bli katolik efter 10 år vid makten, ett läromedel beskriver att

Kristina konverterar under sin resa till Rom efter att en katolsk präst skrivit till påven som ger ett löfte om ett pampigt mottagande om hon blir katolik, och ytterligare ett läromedel beskriver att hon konverterar under sin resa i Europa på väg ner mot Rom, specifikt inofficiellt i Bryssel men officiellt i Innsbruck året därpå. Att Kristina konverterat togs inte emot positivt av det svenska folket. Ett läromedel beskriver att hennes mor, Maria Eleonora, dog av frossa vid nyheten och de andra beskriver att det är en skandal, speciellt då hon är dotter till "Lejonet från Norden".

En intressant iakttagelse är att Stormaktstiden, Basbok och Stormaktstiden, Lärarbok av Lindström & Wahlbom, 2007 respektive 2008, inte fördjupar sig i Kristinas abdikering. Basboken och lärarboken är skriven av samma författare och är ämnade att användas tillsammans men det är enbart basboken som beskriver abdikationen. Basboken för elever beskriver den här händelsen med att det var adeln som påverkade Kristina men lärarboken som är lärarens redskap beskriver händelsen kort med: "Efter sin abdikation for Kristina till Amsterdam" (Lindström & Wahlbom, 2008, s. 69). Det här tyder på att böckerna behöver användas tillsammans av både elever och lärare då läroböckerna innehåller information som inte beskrivs av det andra läromedlet.

Den generella bilden av Kristina som framställs är rätt negativ med undantag för två läromedel, där Boken om historia 2 beskriver Kristina positivt som en stark och driven kvinna och Stormaktstiden, Lärarbok som beskriver henne väldigt negativt, som en lätt tyrannisk och kaotisk person med aspiration efter makt. Bilden av *varför* Kristina valde att resa till Rom är inte tydlig, en del läromedel skriver enbart att hon for ner till Rom men ett läromedel gör undantaget och skriver att hon fann vad hon sökte i Rom, vilket beskrivs som möjligheten till att tala med lärda män och furstar, att hon blev hyllad av påven och katolikerna samt att hon fick fri tillgång till konst, musik och teater (Körner & Lindberg, 2012 s. 153).

Efter att ha undersökt samtliga läromedel finner vi att det kan vara svårt att få en klar överskådlig bild över vad som egentligen skett historiskt, för drottning Kristina. Vad är egentligen den *sanna* anledningen till att Kristina abdikerade från tronen, *när* och *varför* konverterade hon till katolicismen? Beskrivningarna av de två specifika händelserna skiljer sig så pass mycket åt att det är svårt att få en klar bild av vad som kan tänkas vara

sanningen vilket gör att trovärdigheten sjunker för samtliga läromedel. Det läromedel som vi anser innehåller högst trovärdighet är Stormaktstiden, Lärarbok därför att här finner vi en utförlig beskrivning om var Kristina inofficiellt konverterade och vart hon officiellt gick ut med att vara katolik. Det beskrivs i ett annat läromedel att hon konverterade i hemlighet fyra år efter sin kröning, men innan hon kom ner till Rom, vilket gör det svårt med en tolkning om när och var det faktiskt skedde.

Vi ställer oss även frågan om det kan vara så att drottning Kristina abdikerade på grund av att hon blev motarbetad och inte togs på allvar av den svenska makteliten? Kan det vara, med tanke på den historiska nedvärdering som funnits gentemot kvinnor, att det även varit på grund av hennes kön? Hade Kristina abdikerat och rest till Rom om hon var av ett manligt kön eller hade historien utspelat sig annorlunda? Beskrivningarna av Kristinas abdikering och hennes konvertering skiljer sig åt så pass mycket att det är svårt att få en bra uppfattning om vad som egentligen hänt, Hildingson skriver till exempel specifikt "Vi vet inte varför Kristina lämnade Sverige" vilket gör att det är svårt att tro på förklaringar som beskriver att Kristina abdikerade för att bli katolik och resa till Rom.

Här är det möjligt att bilda sig varierande uppfattningar kring vad den egentliga anledningen var till hennes beslut. Vi ställer oss frågan till om det är möjligt att det är en efterkonstruktion som skapats, att man egentligen inte vet varför och att författarna då har anspelat till hennes val av att konvertera och fortsatt anspela på detta kring hennes abdikering? Liknande som Karlsson & Zander (2009, s. 25) menar när de beskriver termen historia, att det är bland annat en *bearbetning* inom vetenskapen och pedagogiken för att förstå och förklara det mänskliga livet, vilket kan förklara vår teori om att en efterkonstruktion av händelsen har skapats.

7. Slutsats

Hur drottning Kristina presenteras i läromedel för mellanstadiet är en vital del i vilken uppfattning läsarna, eleverna, får av henne vilket bidrar till deras historiemedvetande. Skildringarna har varierat, författarna har valt att fokusera på olika händelser och har beskrivit vissa situationer mer specifikt i relation till annat. Vad läromedlen väljer att belysa är avgörande för elevernas historiekunskaper vilket vi menar kan vara problematiskt då det angående många händelser skiljer sig nämnvärt åt i beskrivningarna, vilket vi här kan se skapar till exempel en negativ syn på drottning Kristina. Det kan vara önskvärt att fler nya läromedel i historia tas fram som är mer likvärdiga i vilken fakta som tas upp, för att utbildningen i historia för eleverna ska bli jämlik och för att framställningen av historiska personer ska bli mer enhetlig. En tematisk likhet i samtliga läromedel har varit att författarna har skrivit målande texter, där det blir lätt för läsaren att skapa en bild över både hur personer beskrivs samt händelser beskrivs. Den här iakttagelsen stämmer överens med vad Karlsson & Zander (2009, s. 296) beskriver, att läromedel i historia för grundskolan oftast skrivs av författare som inte är historiker till professionen.

En annan tematisk likhet i läromedlen har varit att drottning Kristina beskrivs med ord och uttryck som kan tolkas ha en negativ laddning. Det kan handla om att hon beskrivs som slösaktig under sin regeringstid, obrydd och icke ansvarstagande i och med sin abdikation samt konvertering till katolicismen. Det påvisas även vilken jargong som fanns under tiden, då hon som kvinna stundtals beskrivs på ett förminskande och till och med på ett nedvärderande sätt, jämfört med det samhälle vi lever i idag. Det har funnits undantag där ett läromedel beskriver henne som driven och karaktärsfast som något positivt genom att utmana normerna, men undantagen har varit få.

Konsekvensen av att läromedlen skiljer sig åt i sin beskrivning av historien kan bli att läsarnas, elevernas, historiemedvetande kommer att skilja sig åt eftersom att beskrivningarna skiljer sig åt. Även om Karlsson & Zander beskriver att det finns lika många historiemedvetande som det finns individer (ibid, s. 56), så har den varierande beskrivningen av drottning Kristina skapat olika historiemedvetande om samma person. Vi menar att om man läser om en specifik person borde ens historiemedvetande följa

samma mönster men på grund av den varierande beskrivningen av drottning Kristina i de utvalda läromedlen så kommer vårt historiemedvetande, om samma person, att skilja sig åt.

Vi vill avslutningsvis framföra att trots den ringa omfattningen på studien har vi genom den kvalitativa innehållsanalysen kunnat analyserat och diskuterat materialet på ett tydligt och jämförbart sätt, i enlighet med metoden. Resultatet av studien kan ses som ett bidrag till den historiedidaktiska forskningen genom att vi har påvisat att individers historiemedvetande påverkas av den varierande skildringen som finns av drottning Kristina i de utvalda läromedlen i historia.

Referenslista

- Andersson, Stina & Ivansson, Elisabeth (2008). Boken om historia. 2. Stockholm: Liber.
- Ammert, Niklas (2004). Finns då (och) nu (och) sedan? i: Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf (red.) Historien är nu: En introduktion till historiedidaktiken. Lund. Studentlitteratur AB.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Blom, Tomas (2008). Stormaktstiden. Sveriges rike växer. 1. uppl. Stockholm: Natur & kultur.
- Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2., utök. uppl. Stockholm: Liber.
- Historieätarna (2016). Åren 1654 till 1715, Hedvig Eleonoras tid. [TV-program]. Sveriges Television, SVT1, 28 november 2016.
- Hildingson, Kaj (2007). Levande historia. 6, Fokus. Elevbok. 1. uppl. Stockholm: Natur & kultur.
- Karlegård, Christer (1983). Historiedidaktikens status i Sverige 1. i: Magne Angvik (red.) *Historiedidaktikk i Norden*. Bergen: Bergen Lærerhøgskole.
- Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf (red.) (2009). *Historien är nu: en introduktion till historiedidaktiken*. 2., [uppdaterade och bearbetade] uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Körner, Göran & Lindberg, Per (2012). Historia. Grundbok. 1. uppl. Stockholm: Natur & kultur.
- Lindström, Jonathan & Wahlbom, Elisabeth (2007). Stormaktstiden: historia för år 4-6. Basbok. 1. uppl. Stockholm: Bonnier utbildning.
- Lindström, Jonathan & Wahlbom, Elisabeth (2008). Stormaktstiden. Lärarbok. 1. uppl. Stockholm: Bonnier utbildning.
- Långström, Sture (1997). Författarröst och lärobokstradition. Umeå. UmU Tryckeri.
- Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna: Lpo 94 : Lpf 94*. (1994). Stockholm: Utbildningsdep.

Nationalencyklopedin, Adel. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/adel>
(Hämtad 2016-12-19)

Nationalencyklopedin, Gustav II Adolf. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/gustav-ii-adolf> (hämtad 2016-12-19)

Nationalencyklopedin, Kristina. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kristina> (hämtad 2016-12-19)

Nationalencyklopedin, Hedvig Eleonora. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/hedvig-eleonora> (hämtad 2016-12-21)

Nationalencyklopedin, riksråd. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/riksråd> (Hämtad 2016-12-19)

Nielsen, Lena Almqvist (2014). *Förhistorien som kulturellt minne. Historiekulturell förändring i svenska läroböcker. 1903-2010*. Lic.-avh., Umeå Universitet.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Svensk författningssamling, SFS 1975:216. Förordning om ändring i kungörelsen (1974:438) om registrering och granskning av vissa läromedel.